

ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВУ НА БАНКІВСЬКИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ

Анотація. Запропоновано систему показників для оцінки впливу глобалізації на банківський сектор. Досліджено ступінь глобалізованості економіки України та наслідки впливу глобалізації на банківську систему України.

Ключові слова. Глобалізація, індекс глобалізації, банківський сектор, банки з іноземним капіталом

Chikita I.

INVESTIGATION OF FINANCIAL GLOBALIZATION AND ITS INFLUENCE ON ECONOMY'S BANKING SECTOR

Summary. The system of indicators to evaluate the impact of globalization on the banking sector is offered. The degree of globalization of Ukraine's economy and the results of globalization influence on Ukraine's banking system are investigated.

Keywords: globalization, globalization index, banking sector, banks with foreign investments

1. Вступ

Як свідчить світовий досвід, найкращим шляхом досягнення швидкого економічного зростання у кожній конкретній країні є формування відкритої ринкової економіки. Саме тому однією з головних тенденцій, що характеризує сучасний міжнародний економічний розвиток та його першооснову – фінанси, є глобалізація.

У статті ставиться за мету дослідити сутність і зміст глобалізаційних процесів, їх вплив на економіку України загалом та банківський сектор, зокрема.

2. Огляд літературних джерел

Як стверджує Н. Стукало, переважна більшість фахівців погоджується, що глобалізація – це об'єктивний соціальний процес, змістом якого є зростання взаємозв'язку та взаємозалежності національних економік, національних політичних та соціальних систем, національних культур, а також взаємодія людини та довкілля [1].

Диба М. та Осадчий Є., узагальнивши погляди науковців на тлумачення поняття «глобалізація», підсумовують, що вона визначається за кількісним виміром рівня інтенсивності зв'язків економік окремих країн та за якісним – щодо формування глобального рівня економічної організації. З огляду на це вони розглядають глобалізацію як процес безперешкодного руху капіталу, послуг, робочої сили й універсальності господарського життя, що перетворює економіки окремих країн на однорідний економічний простір [2, с. 20].

Таким чином, сьогодні глобалізація пов'язується, в першу чергу, з економічними процесами, інтеграцією національних економік в єдину економічну систему, що тягне за собою всі інші сфери людського життя. Якщо визначити глобалізацію

світової економіки у більш загальному значенні, то її можна охарактеризувати як посилення взаємозалежності і взаємовпливу різних сфер і процесів світової економіки, яке виражається у поступовому перетворенні світового господарства на єдиний ринок товарів, послуг, капіталу, робочої сили та знання.

Найважливішою і найдинамічнішою сферою прояву глобалізаційних процесів стала фінансова глобалізація, під якою розуміють вільний та ефективний рух капіталів між країнами і регіонами, функціонування глобального фінансового ринку, формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів, реалізацію глобальних фінансових стратегій транснаціональних корпорацій (ТНК) та транснаціональних банків [3, с. 3-4]. На сучасному етапі розвитку світової економіки міжнародні фінанси перетворилися в основну рушійну силу глобалізації, адже темпи їх зростання випереджають аналогічні показники світового виробництва та експорту. Саме зустрічні потоки прямих інвестицій, диверсифікація, розширення та взаємопроникнення міжнародних фінансових ринків вивели світову економіку на якісно новий рівень інтеграції – глобалізацію [4, с. 25]. М. М. Рудковський називає фінансову сферу беззаперечним лідером глобалізації [5, с. 88]. Причиною цього є зростаюча роль міжнародних ринків капіталів, операції яких за своїми обсягами у багато разів перевищують зовнішню торгівлю. Сфера фінансових операцій акумулює значні обсяги капіталів, які є надзвичайно рухливими і здатними у найкоротші терміни переміщуватись між різними ринками і державами.

За термінологією МВФ, **фінансова глобалізація** – це ступінь взаємозв'язку країн через взаємне трансграничне володіння фінансовими активами [6, с. 4]. Хомініч І. пропонує розглядати фінансову

глобалізацію як вільний та ефективний рух капіталів між країнами та регіонами, функціонування глобального ринку, формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів, реалізація глобальних фінансових стратегій ТНК та транснаціональних банків [3].

Наслідки глобалізації, зокрема фінансової, для національних економік не є однозначними. Поряд з позитивними зрушеннями, до яких «підштовхує» глобалізація, зростанням конкуренції, поширенням новітніх технологій, доступом до фінансових і товарних ринків, вільним рухом капіталу, з'являються нові виклики і проблеми. Перед усім – це зниження ролі держави й її можливостей у регулюванні економічних процесів усередині країни. Як зазначає М. Рудьковський, держава багато в чому втрачає контроль над рухом капіталу. Ресурси зовнішніх інвесторів починають грати вирішальну роль в економіці і на фінансовому ринку. Ці ресурси можуть безперешкодно виводитись, руйнуючи ринок і створюючи кризову ситуацію в економіці [5, с. 88]. Одночасно, економіка, інтегрована у світову фінансову систему, піддається загрозі розповсюдження фінансових криз, часто заснованих на суб'єктивних настроях ринку.

У цьому зв'язку важливого значення набуває вплив фінансової глобалізації на банківську систему, як один з головних елементів економіки.

3. Теоретичні засади впливу глобалізації на банківський сектор України та її оцінки

На думку М.В. Федоренка [7, с. 333], інтеграція банківської системи до світового фінансового простору є причиною важливих змін. При цьому здійснюється значний вплив та завоювання частини національного фінансового простору зарубіжними банками та фінансово-кредитними організаціями. Особливо це стосується доступу до українського ринку іноземних банків, які за своїм розвитком набагато випереджають національні банківські установи. Діяльність іноземних банків в Україні спричинила низку змін в практиці діяльності й вітчизняних банківських установ, зокрема у їх системах управління, кадровій політиці та методиці навчання, розвитку банківських технологій. Посилилась конкуренція в банківській системі України та відбувся додатковий приплив фінансових інвестицій із-за кордону.

Реагуючи на вплив глобалізації, банківський бізнес став характеризуватися новими рисами, а саме: консолідацією банківського капіталу в національному і міжнародних масштабах на основі злиттів і поглинань з метою закріплення конкурентних позицій; скороченням частки традиційних та збільшенням обсягів нових банківських операцій та послуг, які відповідають сучасним запитам клієнтів; прагненням підвищити ринкову вартість банків, як основною ціллю банківського менеджменту [8, с. 347].

Попри значну кількість досліджень впливу глобалізації на національні економіки і банківський сектор, оцінка наслідків такого впливу є, здебільшого, описовою. Кількісні виміри глобалізаційних процесів у банківській системі України пов'язані, в

першу чергу, обсягом в ній іноземного капіталу. Разом з тим, неоднозначність впливу глобалізації на національні економіки вимагає розробки системи показників виміру рівня глобалізації та ступеня її впливу на елементи фінансової системи.

У вітчизняній науковій думці систематизацію показників оцінювання рівня фінансової глобалізації здійснила Н. Стукало [1]. Автор виділила п'ять рівнів фінансової системи, для кожного з яких запропонувала показники виміру глобалізації. Зокрема, на рівні домашніх господарств це обсяг закордонних депозитів у фізичних осіб, обсяги депозитів і кредитів фізичних осіб в іноземній валюті, валові обсяги руху приватного капіталу у відношенні до ВВП. На рівні фінансів підприємств це обсяг закордонних депозитів у небанківських інститутах країни та обсяг депозитів і кредитів юридичних осіб у іноземній валюті у вітчизняних банківських інститутах. На рівні фінансів держави це кількість банків з іноземним капіталом, зокрема зі 100-відсотковим, обсяги експорту-імпорту фінансових послуг країни та низка інших показників, пов'язаних з обсягами прямих і портфельних іноземних інвестицій, рівнем свободи валютного і фінансового ринків. З рівнем міжнародних фінансів пов'язуються такі показники глобалізації як кількість та обсяги злиття і поглинань, обсяги і динаміка міжнародних операцій банків, валютного ринку тощо.

Характеризуючи вплив глобалізації на банківську систему, інші вітчизняні дослідники [нпр. 2, 7, 9] також акцентують увагу на таких показниках, як кількість банків з іноземним капіталом, зокрема 100%-м, кількість операцій злиття-поглинань за участю іноземних банків, обсяги іноземного капіталу в Україні.

З огляду на різновекторний вплив фінансової глобалізації на національну економіку, неоднозначність її наслідків для економічної безпеки держави, систему показників, які характеризують глобалізаційні процеси саме у банківській сфері, наш погляд, слід систематизувати та доповнити низкою показників. Серед таких показників доцільно виділити:

- обсяг депозитів фізичних і юридичних осіб у іноземній валюті та їх частку у загальному обсязі відповідних ресурсів банків;
- обсяг кредитів фізичних і юридичних осіб у іноземній валюті та їх частку у загальному кредитному портфелі банків;
- обсяг активів банків з іноземним капіталом і їх частку у активах банківської системи України;
- частка доходів і прибутків банків з іноземним капіталом у загальних доходах і прибутках банківської системи;
- кількість клієнтів банків з іноземним капіталом і їх частка у загальній клієнтській базі банківської системи;
- кількість працівників, зайнятих у банківських установах, що мають іноземний капітал, в порівнянні з зайнятістю по банківській системі;
- динаміка міжнародних операцій банків і частка в них банків з іноземним капіталом;
- обсяг і динаміка міжнародної централізації капіталу у вигляді злиття та поглинання банківських установ.

Такі показники, на наш погляд, дозволять поглибити аналіз впливу глобалізації на банківську систему та оцінити наслідки такого впливу.

4. Емпіричні результати

Оцінка впливу глобалізації на банківську систему України не можлива без визначення загального рівня інтегрованості нашої держави у світовий економічний простір. Водночас, на сьогодні не існує загальноприйнятих показників, які б давали цілісне уявлення про найважливіші закономірності та суперечності розгортання глобалізаційних процесів. Одним з найбільш об'єктивних, на думку Ковтуна Н. В. та Гражевської Н. І., є індекс глобалізації, розрахований за методикою Swiss Federal Institute of technology, KOF [10, с. 12].

Інтегральний індекс KOF враховує три показники глобалізації: економічної, соціальної і політичної. У 2010 році до рейтингу було включено 207 держав світу. Для країн пострадянського простору цей індекс розраховується з 1991 р. Станом на 2010 р. індекс глобалізації України становив 67,68 зі 100 максимально можливих балів. Із цим результатом наша держава знаходиться на 47-й позиції в рейтингу [11], і відноситься до країн з рівнем глобалізації, вищим за середній [10, с. 16]. З початку дослідження (1991 р.) індекс глобалізованості України стабільно зростає, що видно з рис. 1.

Загальний індекс глобалізації України збільшився з 29,76 б. у 1991 р. до 68,48 б. у 2009 р., а в 2010 р. скоротився до 67,78 б. Таке скорочення зу-

На наш погляд, на зниження рівня економічної глобалізації України вплинули наслідки фінансово-економічної кризи в Україні, одним з проявів яких був відтік іноземних інвестицій.

Якщо розглядати рейтинг країн за рівнем глобалізації, то за індексами KOF до першої п'ятірки найбільш глобалізованих держав входять Сінгапур, Люксембург, Ірландія, Мальта, Нідерланди (табл. 1). США знаходяться лише на 82 місці. Україна випереджає Румунію, Туреччину й Росію, яка обіймає 97 місце.

Таблиця 1

Рейтинг окремих держав світу за рівнем глобалізації

Країна	Загальний індекс глобалізації		Індекс економічної глобалізації	
	Індекс	Місце	Індекс	Місце
Ірландія	91.79	2	93.95	3
Угорщина	86.85	9	89.62	7
Чехія	84.86	15	85.08	14
Німеччина	81.08	22	71.55	48
Греція	80.31	24	71.72	47
Польща	79.10	26	72.78	44
США	74.76	34	60.33	82
Грузія	61.56	64	79.08	23
Україна	67.68	47	64.84	64
Росія	67.78	48	55.55	97

Джерело: складено за даними [11]

Рис. 1 Динаміка індексу глобалізації за 1991-2010 рр.

Джерело: складено за даними [11]

мовлене зниженням, перед усім, економічної глобалізованості України, індекс якої скоротився з 67,39 б. у 2009 р. до 64,84 б. у 2010 р. Економічний вимір глобалізації країни визначається такими індикаторами як рівень торгівлі у вигляді суми всіх видів експорту та імпорту; обсяг прямих іноземних інвестицій і портфельних інвестицій як суми їх припливу та відтоку; доходи нерезидентів у формі заробітної плати чи прибутку від інвестицій у відсотках від ВВП.

Економічний вимір глобалізації будь якої країни має прямо пропорційну залежність від її політичної стабільності та наявності відпрацьованої законодавчої бази, що не підлягає швидким змінам. Іншими словами цей показник дуже чутливий до рівня довіри інвесторів, до їх впевненості у змозі отримати прибуток від інвестицій. Зазначене справедливо і для банківської системи.

Вагомою тенденцією у функціонуванні банківської системи України до 2012 р. було зростання у ній обсягів іноземного капіталу (рис. 2).

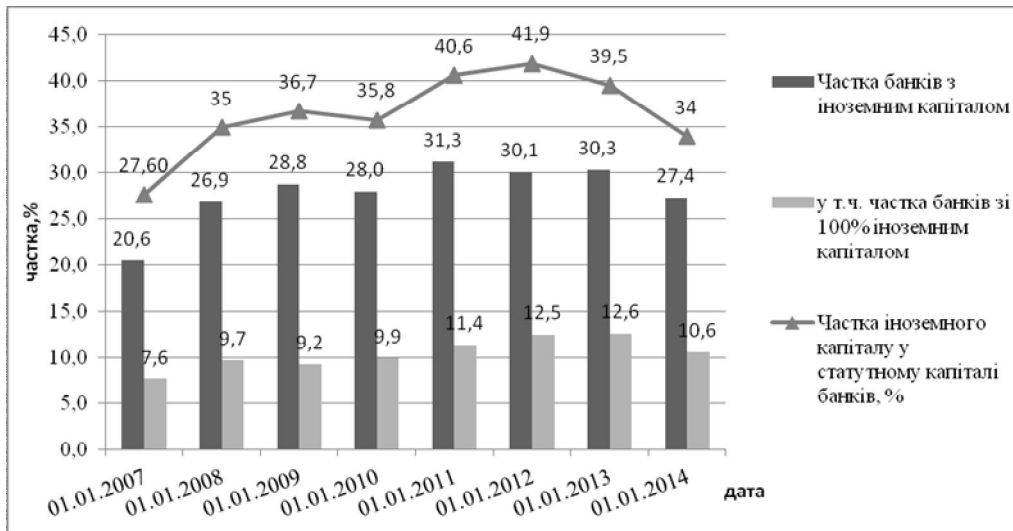

Рис. 2. Участь іноземного капіталу у банківській системі України у 2006-2013 рр.

Складено за даними [12]

Кількість банків з іноземним капіталом виросла з 35 на 1.01.2007 до 55 на 1.01.2011. Чисельно банки з іноземним капіталом склали 30% банківської системи України, тоді як участь іноземного капіталу досягла у 2011 р. 42% статутного капіталу усіх банків.

Банки зі 100% іноземним капіталом становили 12,5% банківських установ. З 2012 р. частка іноземного капіталу отримала тенденцію до скорочення, знизившись спочатку до 39,5% за підсумками 2012 р., а потім до 34% у 2013 р.

Кількість банків з іноземним капіталом зменшилась до 49, або 27,4% від загальної кількості банків. Частка банків зі 100% іноземним капіталом скоротилась до 11%.

Таким чином, протягом останніх 2 років у банківській системі України відбувся відтік іноземного капіталу, який, як ми зазначали, є індикатором інтегрованості вітчизняної економіки у глобальний фінансовий простір.

Банківська система України, порівняно з банківськими системами європейських країн, має низький рівень капіталізації, що призводить до витіснення національних банків іноземними. Власний капітал українських банків склав на 1.01.14 р. 13,8 млрд. євро. Для порівняння капіталізація найбільшого банку світу – китайського банку Industrial & Commercial Bank of China Ltd. (ICBC) за підсумками першого півріччя 2013 р. склала 160,6 млрд. дол. Разом з тим, можна констатувати, що під впливом негативних наслідків економічної кризи протягом 2013 р. обсяг іноземного капіталу в банківській системі скоротився з 66,9 млрд. грн. на початок року до 61 млрд. грн. на 1.10.2013 р.

Про зменшення глобалізованості банківської системи України свідчать також показники участі іноземного капіталу у залученні та інвестуванні коштів, представлені у табл. 2.

У зв'язку з неможливістю встановити точний перелік банків з іноземним капіталом у значній рет-

Таблиця 2

Динаміка показників глобалізованості банківської системи України на основі участі іноземного капіталу у інвестуванні і залученні коштів

Участь банків з іноземним капіталом у відповідних показниках по банківській системі України	01.01.2013	01.01.2014	Відхилення
у кредитному портфелі	51,6	52,7	1,1
у активах	58,2	56,4	-1,8
у основних засобах	61,6	58,4	-3,2
у зобов'язаннях	50,7	58,1	7,4
у субординованому боргу	66,6	64,1	-2,5
у коштах клієнтів	62,2	58,8	-3,4
у процентних доходах	59,8	57,5	-2,3
у процентних витратах	56,6	55,8	-0,8
у чистому процентному доході	64,1	60,1	-4,0
у прибутку	68,8	66,6	-2,2

Джерело: складено самостійно за даними [13]

роспективі, ми обмежили оцінку змінами за 2013 р. На наш погляд, результати дослідження підтверджують зменшення рівня глобалізації банківського сектора щонайменше за останній рік, а з огляду на дані про загальне зменшення іноземного капіталу в вітчизняній банківській системі, можна говорити про відповідні тенденції і щодо інших показників її глобалізованості.

Якщо розглядати роль банків з іноземним капіталом, то їх частка в активах банківської системи на початок 2013 р. склала 58,2%. В основному, це зумовлено значною присутністю іноземного капіталу у банках першої групи за величиною активів. Зокрема, серед 15 найбільших банків України – 10 мають іноземний капітал. Серед них і найбільший – ПриватБанк. Серед 2-ї та 3-ї груп 45-50% банків з іноземним капіталом, у 4 групі їх лише 18%. Зрозуміло, що для іноземних інвесторів цікавими є великі системні банки з розгалуженою мережею філій. У підсумку, на початок 2013 р. іноземні банки володіли 61% основних засобів та нематеріальних активів банківської системи. Протягом 2013 р. частка іноземних банків у активах банківської системи скоротилася на 1,8 в.п., а інвестиції в основні засоби і нематеріальні активи – на 3,2 в.п. З огляду на політичну ситуацію цей процес,

залучених коштів. На банки з іноземним капіталом припадало також 66% субординованого боргу, який часто є надходженнями від материнських банків. Протягом 2013 року ці показники знизились на 3,4 в.п. та 2,5 в.п.

Хочемо зауважити, що станом на 1.01.2013р майже 70% прибутку банківської системи України забезпечили банки з іноземним капіталом. При цьому, процентні доходи таких банків склали біля 60% доходів усіх банків, а витрати – лише 57% витрат банківської системи. Станом на 1.01.2014 частка у доходах скоротилась до 57,5%, але знизилась і частка у витратах – до 55,8%.

Більшість банків з іноземним капіталом протягом останніх років реформували свою організаційну структуру шляхом скорочення регіональних підрозділів, перенесення більшості управлінських функцій з середньої ланки до головних банків тощо, керуючись тенденціями які панують у розвинутих країнах. Це дозволило таким банкам в більшій мірі, ніж вітчизняним, оптимізувати свої витрати, в т.ч. за рахунок витрат на персонал.

Якщо розглядати частки кредитів і депозитів в іноземній валюті у відповідних портфелях банків України, то чітко видно тенденцію до їх зниження (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка обсягів і частки кредитів і депозитів у іноземній валюті по банківській системі України за 2008-2013 рр.

(млн. грн.)

Показник	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Кредити, всього	747 106	740 265	747 765	806 732	818 984	913 170
в т.ч. в ін. валюті	446 812	384 675	384 675	327 991	303 247	310 233
Частка, %	59,81	51,96	51,44	40,66	37,03	33,97
Депозити, всього	425364	402378	464300	553000	628210	701625,2
в т.ч. в ін. валюті	211122	214694	210299	247094	290847	269626
Частка, %	49,63	53,36	45,29	44,68	46,30	38,43

Джерело: складено за даними [13]

на наш погляд, буде поглиблюватися.

Участь банків з іноземним капіталом у кредитуванні економіки України не дивлячись на відтік капіталу залишається досить значною. Станом на 1.01.2013 понад 50% заборгованості клієнтів було саме перед такими банківськими установами. За 2014 р. кредитний портфель банків з іноземним капіталом зріс, а його частка в кредитах усієї банківської системи збільшилася на 1,1 в.п. Як свідчить аналіз, левову частку зростання кредитного портфеля банків з іноземним капіталом забезпечили дві фінустанови – ПриватБанк та Дельта Банк, при чому обсяги кредитів останнього зросли майже вдвічі та були співмірні зі зростанням кредитування в чотири рази більшого лідера вітчизняного банківського ринку.

Кошти клієнтів банків з іноземним капіталом склали на 1.01.2013 понад 60% . В значній мірі це зумовлено активністю банків першої групи, зокрема ПриватБанку, який займає лідируючу позицію з акумулювання вкладів населення і значно випереджає інші вітчизняні і зарубіжні банки за обсягом

Найбільш значне скорочення залишків валютних кредитів відбулося протягом 2012-2013 рр., тоді як валютні депозити в 2012 р. зросли як в абсолютному, так і відносному вираженні. Це пов'язано з нестабільністю національної грошової одиниці, очікуваннями економічних агентів щодо подальшого погіршення економічної ситуації, відповідною політикою Національного банку тощо. Уже в 2013 р. відбувся відтік валютних депозитів, пов'язаний з політичною нестабільністю в Україні.

5. Перспективи розвитку банківської системи в умовах глобалізації

Учені виділяють чотири рівні інтеграції банків у світовий фінансовий простір, які характеризуються конкретним набором міжнародних банківських послуг [14, с. 94]:

- початковий (здійснення міжнародних розрахунково-платіжних операцій);
- середній (надання послуг першого рівня, фінансування зовнішньоекономічної діяльності клієнтів, участь у великих проектах іноземних банків,

економічні відносини з експортними агентствами, іноземними партнерами клієнтів);

– розвинутий (надання послуг попередніх рівнів, консалтингових послуг з інвестування на міжнародних ринках, участь в організації великих інвестиційних проектів незалежно від національної приналежності клієнта, що потребує налагодження економічних відносин з іноземними банками, інвесторами, інформаційними і рейтинговими агентствами, біржами та позабіржовими учасниками торгівлі фінансовими інструментами);

– глобальний (надання всього спектра міжнародних банківських послуг, що передбачає наявність різноманітних економічних відносин з учасниками світової фінансової системи).

На думку вченого, вітчизняні банки належать до перших двох рівнів. Погоджуючись загалом з таким висновком, вважаємо, що великі банки першої групи прагнуть до виходу на розвинутий рівень за розглянутою класифікацією. В цілому варто зазначити, що банківська система України перебуває у постійному розвитку і з кожним роком дедалі більше залучається до світових глобалізаційних процесів.

Значні вливання іноземного капіталу в банківську систему України, які спостерігалися протягом до кризового періоду, викликали цілком правомірне занепокоєння фахівців щодо того, що банківський сектор може повністю опинитися під іноземним контролем [2, с. 23; 9, с. 230; 15, с. 30 та ін.]. Висловлювалися пропозиції щодо обмеження максимальної частки присутності іноземного капіталу в банківській системі та встановлення інших регуляторних обмежень з боку Національного банку. Однак на сьогоднішній день проблема отримала протилежний характер – відтік іноземного капіталу з банківської системи привів до подорожчання ресурсів банків, що справляє негативний вплив на всю економіку. При цьому банки з іноземним капіталом залишаються більш ефективними і конкурентоздатними, акумулюючи значну частину ресурсів і вкладаючи кошти в найбільш прибуткові сфери.

В той же час відтік іноземних коштів може компенсуватися зростаючою активністю вітчизняних підприємств і бізнес груп щодо інвестування своїх активів у банківський сектор.

За сприятливого розвитку економіки України можливе повернення іноземного капіталу, а процес глобалізації прискориться. Як стверджує І. Д'яконова, плюси та мінуси вливання іноземного капіталу до внутрішніх банківських систем є збалансованими за умов продовження активної діяльності вітчизняних банків та збереження за ними значної частки банківської системи країни. І тут вирішального значення набуває поняття конкурентоспроможності місцевих банків – як можливості успішно боротись за місце на ринку, реалізуючи власні конкурентні переваги та враховуючи переваги іноземних банківських груп [15, с. 30].

Як зазначають М. І. Діба, С. С. Осадчий, однією з основних проблем недостатньої конкурентоспроможності вітчизняних банків в умовах глобалізації є їх низька капіталізація. Від якості і величини

сукупного капіталу банків залежить надійність усієї економічної системи і динаміка її подальшого розвитку [2, с. 21]. У цьому зв'язку стратегічним завданням розвитку банківської системи України є підвищення рівня концентрації банківського капіталу, оскільки це дозволить підсилити конкурентоспроможність як банківського так і фінансового секторів економіки країни, сприятиме розвитку банків, адекватних національній економіці й потребам клієнтів, а також новим умовам діяльності світових ринків капіталу у сучасних умовах [15, с. 29].

Ще одним аспектом, пов'язаним з інтеграцією національних економік у світовий економічний простір є імпортування кризових явищ, що відбуваються у світі. В цьому зв'язку присутність іноземного капіталу може впливати на стабільність банківської системи двояко. З одного боку, проблеми материнської компанії можуть зачепити її дочірні структури в Україні через скорочення фінансування, відтік капіталу чи продаж. З іншого – як показує досвід України, банки з іноземним капіталом в основній масі менше постраждали від кризових явищ, оскільки отримували або допомогу від своїх материнських структур, або фінансування на більш вигідних умовах, зокрема субординований борг, тоді як вітчизняні банки таких можливостей не мали.

За свідченням аналітиків під час фінансової кризи банки з іноземним капіталом також вчасно здійснювали рекапіталізацію; у жодному з них не було введено тимчасову адміністрацію; вони ретельно виконували вимоги резервування НБУ, незважаючи на значні збитки, викликані зростанням неповернень по кредитах, та вчасно погашали зовнішні борги, тоді, коли банки з українським капіталом як правило, реструктуризували їх [16]. Таким чином, у період кризи іноземні банки не планували полишати український банківський сектор. Сьогоднішній відтік іноземного капіталу зумовлений поглибленням економічної та політичної кризи в Україні.

Разом з тим, питання регулювання функціонування іноземного капіталу у банківському секторі зберігає свою актуальність, оскільки у випадку кризових явищ існує небезпека спрацювання «ефекту доміно», що загострюється існуванням занадто великих банків на ринку. До початку глобальних потрясінь значну підтримку мала теза, згідно з якою великі банки в більшій мірі схильні мінімізувати ризики своїх операцій та є надто великими, щоб збанкрутувати («too big to fail»), оскільки з урахуванням їх значущості їм в будь-якому випадку буде надано державну допомогу регулюючими органами. Однак досвід Ірландії показав, що за кризових ситуацій виникає ризик неможливості рекапіталізації банківської установи, якщо розмір активів банку суттєво перевищує обсяг ВВП країни, тобто банки можуть стати занадто великими аби бути врятованими («too big to save») [17]. Для України критична межа є значно нижчою, ніж перевищення розміру активів банку над обсягом ВВП. Банкрутство найбільшого в Україні ПриватБанку, частка іноземного капіталу в якому складає 25%, мало б катастрофічні соціально-економічні наслід-

ки. Адже кошти населення, акумульовані в цьому банку, у тричі перевищують їх обсяги у найближчого конкурента і в десятки разів – у інших фінансових установах країни. А кошти фонду гарантування вкладів фізичних осіб станом на 1.01.14 р. [18] не досягають і 10% зобов'язань ПриватБанку перед фізичними особами.

6. Висновки

Якщо узагальнити результати проведеного аналізу, можна констатувати, що рівень глобалізованості економіки України отримав тенденцію до зниження у зв'язку з наслідками фінансово-економічної кризи як у світовому так і національному масштабах. Відбулося також зниження інтегрованості банківської системи України у світовий фінансовий простір, хоча цей процес розпочався пізніше порівняно з іншими сферами економічної діяльності. Процес зменшення рівня глобалізації у банківській системі пов'язаний з відтоком іноземного капіталу, скороченнями валютних операцій банків, операцій злиття-поглинання з іноземними банками вітчизняних фінустанов.

Позитивний вплив глобалізації на банківську систему України, на наш погляд, полягав впровадженні таких елементів менеджменту в банках, які сприяли оптимізації структури управління банківськими установами, зменшення їх витрат, підвищення прибутковості діяльності тощо.

Таким чином, можна говорити про неоднозначний вплив глобалізації і необхідність оптимізації сучасної структури банківської системи з метою набуття українськими банками конкурентних переваг щодо закордонних банківських установ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стукало Н. В. Оцінювання стану розвитку фінансової глобалізації: особливості для України / Н. В. Стукало // Міжнародна економічна політика, 2006. – №1. – С.81-100.
2. Диба М. І. Вплив глобалізації на банківську систему України / М. І. Диба, Є. С. Осадчий // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 11. – С. 19-23.
3. Хоминич И. П. Финансовая глобализация / Хоминич И. П. // Банковские услуги. – 2002. – № 8. – С. 2-13.
4. Белорус О. Г. Глобальное устойчивое развитие : монография / О. Г. Белорус, Ю. М. Мацейко. – К. : КНЕУ, 2006. – 488 с.
5. Рудьковський М. М. Економічна глобалізація: сутність, рушійні сили, проблеми / М. М. Рудьковський // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". – Суми, 2005. – Вип. 14. – С. 82-89.

6. Исследовательская группа МВФ о финансовой глобализации // БИКИ. – 2007. – №129. – С. 4-6.

7. Федоренко М. В. Особливості розвитку банківської системи України в умовах глобалізації / М. В. Федоренко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". – Суми, 2009. – Вип. 25. – С. 330-338.

8. Денисенко М. П. Гроші та кредит у банківській справі: навчальний посібник. / Денисенко М. П. – К.: Алерта, 2004. – 478 с.

9. Колісник М. Б. Банківська система України як учасник глобалізаційних процесів / М. Б. Колісник // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 21. – С. 226-230.

10. Ковтун Н. В. Статистична оцінка основних тенденцій процесу глобалізації / Н. В. Ковтун, Н. І. Гражевська // Статистика України. – 2010. – №1(48). – С. 12-18.

11. KOF Index of Globalization aggregated graphs : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://globalization.kof.ethz.ch/>

12. Основні показники діяльності банків. Офіційна сторінка НБУ. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/>

13. Статистичний бюлетень (електронне видання). Офіційна сторінка НБУ. – [Електронний ресурс]. – Електронна адреса в мережі Інтернет: <http://www.bank.gov.ua/Statist/elbul.htm>

14. Пшик Б. І. Глобалізація та розвиток світових інтеграційних процесів як передумови зміни характеру банківського бізнесу / Б. І. Пшик // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". – Суми, 2006. –Т. 17. – С. 89-99.

15. Д'яконова І. І. Пошук стратегії розвитку банківської системи України в умовах глобалізації фінансових ринків / І. І. Д'яконова // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 2. – С. 26-31.

16. Белінська Я. Щодо впливу зростання присутності іноземного капіталу на банківську систему України : аналітична доповідь / Я. Белінська, Я. Жаліло : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://old.niss.gov.ua/Monitor/July2009/01.htm#_ftnref2.

17. Трохименко В. І. Суперечливі тенденції розвитку ринку банківських послуг / В. І. Трохименко // Ефективна економіка. – 2013. – №12 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2595>.

18. Динаміка фінансових ресурсів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за 2013 рік : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fg.gov.ua/statistics>.